

Raad voor Cultuur

Aan

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschappen
P/a de algemeen rijksarchivaris
Postbus 90520
2509 LM 's-Gravenhage

Onderwerp

Ontwerp-selectielijst archiefbescheiden
beleidsterrein: *Militaire operatiën*
over de periode: 1945-
zorgdragers: de ministers van Defensie, Justitie,
Buitenlandse Zaken en Verkeer en Waterstaat

R.J. Schimmelpennincklaan 3
Postbus 61243
2506 AE Den Haag
Telefoon 070 - 310 66 86
Telefax 070 - 361 47 27
E-mail cultuur@cultuur.nl

Datum

26 april 2002

Uw kenmerk

R&B/OSTA/02/736

Uw brief van

2 april 2002

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

Mijnheer de Staatssecretaris,

1. Bij uw hiernaast vermelde brief deelde u de Raad voor Cultuur mede, dat de ministers van Defensie, Justitie, Buitenlandse Zaken en Verkeer en Waterstaat u, in hun hoedanigheid van zorgdrager in de zin van de Archiefwet 1995, hebben verzocht uw medewerking te verlenen aan de vaststelling van de selectielijst archiefbescheiden op het beleidsterrein *Militaire operatiën* over de periode vanaf 1945. In uw brief verzocht u de Raad om binnen drie maanden advies uit te brengen. Hierbij biedt hij u zijn bevindingen aan.
2. De Raad heeft deze ontwerplijst, zoals gebruikelijk, aan procedurele en vervolgens aan inhoudelijke aspecten getoetst. Zijn belangrijkste bevindingen daaromtrent en de antwoorden op de in uw adviesaanvraag gestelde specifieke vragen worden in de paragrafen 4, 5 en 6 van dit advies uitgewerkt. De bijlage bij dit advies bevat een aantal concrete aanbevelingen voor redactionele verbeteringen.

De Raad heeft zich naar aanleiding van het verschijnen van het NIOD-rapport over de val van Srebrenica en de daarin vervatte signalen over vernietiging van relevant geacht archiefmateriaal genoodzaakt gezien u niet slechts van advies te dienen over de vaststelling van de selectielijst als zodanig. In de navolgende paragraaf gaat de Raad nader in op de bevindingen van het NIOD en geeft hij u -ongevraagd- advies over de wijze waarop u daarmee om zou kunnen gaan.

3. *Extra aanbevelingen n.a.v. het NIOD-rapport*

De Raad was bij de beoordeling van deze ontwerplijst op voorhand al alert op gevoeligheden en risico's van vernietiging van archiefmateriaal rondom vredesoperaties en -mede door de langdurige maatschappelijke discussie hierover- met name de Nederlandse aanwezigheid in Srebrenica.

De verschijning van het NIOD-rapport heeft bij de Raad bezorgdheid gewekt over het archiefbeheer bij Defensie. Het NIOD merkt op dat de archieven van Dutchbat I en II bij het verlaten van Srebrenica door Dutchbat III zijn vernietigd en dat naar Nederland gestuurde duplicaat-rapportages niet in alle gevallen zijn bewaard. De Koninklijke Landmacht hield er een rigoureuze vernietigingsbeleid op na. Algemeen voorkomende bescheiden en stukken betreffende personele, organisatorische en materiële aangelegenheden en oefeningen konden bij legerkorpsen en divisies, bataljons en brigades na één jaar worden vernietigd. Dat lijkt in veel gevallen ook te zijn gebeurd. Van de Luchtmobiele Brigade en de daartoe behorende bataljons Dutchbat I, II en III heeft het NIOD daardoor nauwelijks bescheiden kunnen raadplegen. Situatierapporten, militaire informatiesamenvattingen en logistieke rapportages van Dutchbat zijn incompleet. Persoonlijke stukken van de bevelhebber ontbreken in het archief van het Kabinet van de Bevelhebber der Landstrijdkrachten. Het Archief van de Operationele Staf van de Koninklijke Landmacht is incompleet. Het Archief van het eerste Legerkorps is vernietigd. Veel onderzoeksmateriaal van de commissie Van Kemenade is al voor de presentatie van het rapport van de commissie vernietigd.¹

Overwegende dat vernietiging van historisch belangwekkende dossiers, althans voor een deel, mogelijk en geoorloofd was aan de hand van de bij Defensie geldende vernietigingslijsten, heeft de Raad geoordeeld dat het van groot belang is dat die bestaande lijsten zo spoedig mogelijk worden vervangen door betere selectie-instrumenten. In die zin hebben de uitkomsten van het NIOD-onderzoek de Raad alleen maar bevestigd in zijn, reeds daarvóór gevormde, oordeel dat de voorliggende ontwerpselectielijst, uiteraard mits rekening wordt gehouden met de aanbevelingen van de Raad, zo snel mogelijk vastgesteld dient te worden voor de periode 1945-1993.

Met het oog op de constatering van het NIOD voelt de Raad de noodzaak om, los van uw concrete adviesaanvraag over de ontwerpselectielijst, de volgende dringende aanbevelingen te doen:

Pagina

2

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

¹ *Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie: "Srebrenica. Een 'veilig' gebied. Reconstructie, achtergronden en analyses van de val van een Safe Area", daaruit p. 3234 en verder (archiefbijlage).*

- de Raad adviseert u alles te doen wat in uw bereik ligt om de minister van Defensie te bewegen tot het afkondigen van een moratorium voor archiefvernietiging op zijn departement, de krijgsmachtonderdelen en de direct daaraan gerelateerde buitendiensten.
- de Raad adviseert u de Rijksarchiefininspectie opdracht te geven tot een onderzoek naar het beheer en het beleid met betrekking tot de archieven van Defensie en dan met name die archieven die betrekking hebben op militaire operaties. Hij wijst daarbij op het feit dat bij Defensie al eerder tekortkomingen in het archiefbeheer zijn geconstateerd die het belang van de democratie en het belang van het historisch onderzoek hebben geschaad.²
- vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek van de Rijksarchiefininspectie adviseert de Raad u om bij de bewerking en selectie van overheidsarchieven met betrekking tot Srebrenica zodanige maatregelen te treffen dat gewaarborgd kan worden dat archiefbescheiden die normaliter (conform de voorliggende ontwerplijst) vernietigbaar zijn, toch worden bewaard indien dat noodzakelijk is om te voorzien in de eventuele lacunes die in de archieven van Defensie zijn ontstaan. Concreet beveelt de Raad u aan om de Rijksarchiefininspectie een toetsende rol te geven bij de bewerking en selectie van de archieven op dit beleidsterrein.

Pagina

3

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

4. *Toetsing van procedurele aspecten*

§ 4.1. Ontwerplijst

Voor wat betreft de procedurele aspecten zij in de eerste plaats gememoreerd, dat de ontwerplijst als basiselectiedocument tot stand is gekomen overeenkomstig de methode, die uitgaat van een analyse, beschrijving en waardering van handelingen van de (rijks-)overheid, de zgn. PIVOT-methode. Aan dat ontwerp is een institutioneel onderzoek vooraf gegaan, waarvan verslag is gedaan in het rapport *Te Land, ter zee en in de lucht. Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operatiën van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993* (Den Haag, 1998).

§ 4.2. Driehoeksoverleg

Bij uw adviesaanvraag was tevens gevoegd een exemplaar van het verslag betreffende het zogenaamde driehoeksoverleg,

² Zie het rapport van de Werkgroep Archieven die in 1998 onderzoek deed naar het archiefbeleid van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, meer specifiek de MID en de IDB, TK 1997-1998, dossier 25 809, stuknr. 7; zie ook de conclusies van de Tijdelijke Commissie Uitzendingen (commissie Bakker) t.a.v. de wijze van omgaan met mail- en faxverkeer bij Defensie, TK 1999-2000, dossier 26454, stuknr. 7.

waarin, zoals voorgeschreven in artikel 3 van het Archiefbesluit 1995, ontwerp-selectielijsten tot stand komen.

Hieruit is de Raad gebleken, dat dit overleg voor alle aanvragende zorgdragers was samengesteld zoals artikel 3, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 voorschrijft. Al ten tijde van het driehoeksoverleg zijn vier historici als externe deskundigen bij de voorbereiding van de ontwerplijst betrokken geweest.

Het verslag van het driehoeksoverleg biedt voldoende inzicht in de tijdens dat overleg gebleken inhoudelijke knelpunten, in het beraad daarover en in de motivering van de uiteindelijke voorstellen in dat verband.

Pagina

4

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

§ 4.3. Terinzagelegging

De openbare terinzagelegging heeft, zoals uw adviesaanvraag vermeldt, niet geresulteerd in een reactie.

5. *Toetsing van inhoudelijke aspecten*

Mede op grond van zijn hiervoor vermelde bevindingen heeft de Raad getracht zich een oordeel te vormen over de inhoudelijke aspecten van het onderhavige ontwerp. Hij heeft daarbij vooral gelet op de reikwijdte van de ontwerplijst (§ 5.1), de wijze waarop de gehanteerde selectiedoelstelling en de daaraan gerelateerde selectiecriteria zijn toegepast (§ 5.2), alsmede op de vraag of in afdoende mate met de verschillende belangen rekening is gehouden (§ 5.3).

§5.1. De reikwijdte van de ontwerplijst

De ontwerplijst bevat voorstellen omtrent de selectie van handelingen op het beleidsterrein *Militaire operatiën* over de periode vanaf 1945. Blijkens de adviesaanvraag wordt vaststelling aangevraagd door de ministers van Defensie, Justitie, Buitenlandse Zaken en Verkeer en Waterstaat voor zichzelf en de andere, in het verslag genoemde, actoren op dit beleidsterrein voor wiens archieven zij uit hoofde van de Archiefwet 1995 verantwoordelijkheid dragen.

De Raad constateert echter, dat het verslag van het driehoeksoverleg voor geen van de betrokken zorgdragers melding maakt van bespreking van de handelingen van de actor 'vakminister'. De vaststellingsverzoeken van de ministers van Defensie, Justitie en Buitenlandse Zaken bevatten geen nadere specificatie van de actoren in kwestie. De minister van Verkeer en Waterstaat maakt wel melding van de reikwijdte van het vaststellingsverzoek. Hij noemt de actoren 'vakminister' en 'minister van Verkeer en Waterstaat'. De in het verslag driehoeksoverleg genoemde Overlegcommissie maritieme search- and rescue-zaken ontbreekt daarentegen in het vaststellingsverzoek van deze minister.

De Raad betreurt deze gang van zaken. Hij is er evenwel van overtuigd dat bovengenoemde actoren wel zijn besproken in het driehoeksoverleg en zal ze daarom bij het advies over deze ontwerplijst niet uitsluiten.

De Militaire Inlichtingendienst (MID) speelt weliswaar een rol op het beleidsterrein *Militaire Operatiën*, maar de handelingen van en betreffende de MID zijn niet in de voorliggende lijst opgenomen. Het verslag van het driehoeksoverleg verklaart dat deze handelingen te gelegener tijd worden opgenomen in de selectielijst voor de MID, waarvoor de voorbereidingen thans in volle gang zijn. De Raad heeft begrip voor de gemaakte keuze, maar is beducht voor het gevaar dat de context van de handelingen van de MID in een organisatiegebonden lijst minder goed tot zijn recht komt, zodat een afgewogen waardering van de handelingen van de MID wordt bemoeilijkt. Daarom adviseert hij u op voorhand om, in het driehoeksoverleg dat gevoerd zal worden over de ontwerplijst MID, expliciet aandacht te besteden aan de samenhang met de selectielijst *Militaire Operatiën* en de andere selectielijsten van de minister van Defensie, zodat de consistentie van de selectiebeslissingen uit de verschillende lijsten is gewaarborgd.

Pagina

5

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

Het rapport institutioneel onderzoek dat aan de lijst ten grondslag ligt, beslaat de periode 1945-1993. De ontwerplijst bevat in vergelijking met dit RIO een aantal nieuw geformuleerde handelingen. Het verslag driehoeksoverleg maakt melding van aanvullend onderzoek. De Raad constateert echter dat noch de ontwerplijst, noch het verslag driehoeksoverleg inzicht geven in de wijze van actualisatie en de resultaten daarvan. Onder verwijzing naar de PIVOT-methode zelf, die contextinformatie beschouwt als noodzakelijk voor het kunnen bepalen van de hoofdlijnen van beleid en daarmee voor het nemen (en beoordelen) van verantwoorde selectiebeslissingen, spreekt de Raad zijn zorg uit over de wijze waarop deze selectielijst is aangevuld en bijgesteld.

Hij adviseert u om, in samenspraak met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als coördinerend minister voor overheidsinformatievoorziening en de bij PIVOT betrokken zorgdragers, tot heldere en werkbare afspraken te komen over actualisatie en onderhoud van selectielijsten. De Raad is overigens voornemens een afzonderlijk advies te wijden aan de wijze waarop het onderhoud en de kwaliteitsborging van het selectie-instrumentarium vorm zou moeten krijgen.

De Raad voorziet in dit geval problemen en onduidelijkheden bij het onderhoud van deze lijst. De periodisering 'vanaf 1945' suggereert dat de lijst geldig, bruikbaar en dekkend is, ook naar de toekomst, terwijl dat bij voorbaat geenszins zeker is voor de handelingen die na 1993 werden verricht. Daarom adviseert de

Raad u deze ontwerplijst niet vast te stellen voor een periode die de in het institutioneel onderzoek onderzochte periode overstijgt.

De Raad constateert met voldoening dat deze ontwerplijst door vrijwel alle betrokken zorgdragers tegelijk wordt ingediend. De doelmatigheid van het proces wordt daardoor zeer bevorderd. Om te zorgen dat ook de kwaliteit van de selectielijsten positief wordt beïnvloed door een breed ingezette vaststellingsprocedure, pleit de Raad ervoor dat er in het driehoeksoverleg expliciet aandacht besteed wordt aan de samenhang tussen de handelingen en waarderingen van de verschillende zorgdragers. Dat is in het onderhavige geval niet gebeurd.

Pagina

6

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

§ 5.2. Toepassing van de selectiedoelstelling en - criteria

Uit het driehoeksverslag en de aanvullende rapportage blijkt, dat de selectiedoelstelling is toegepast in de versie waarin ook rekening wordt gehouden met het aspect van het veilig stellen van de bronnen voor de kennis van de Nederlandse samenleving en cultuur.

Met betrekking tot de aan die doelstelling gerelateerde selectiecriteria constateert de Raad dat als zodanig de criteria uit 1997 zijn gebruikt, die nog steeds niet formeel zijn vastgesteld. Zoals aangekondigd in recent uitgebrachte adviezen heeft de Raad hierover onlangs gesproken met de Algemene Rijksarchivaris. Er is overeengekomen dat op korte termijn opnieuw met vertegenwoordigers van het historisch en het archiefveld gesproken zal worden over de wijze van archiefselectie, m.n. over de mogelijk-heden om de culturele component daarvan steviger te verankeren in zowel de selectiemethode als de vaststellings-procedure van selectielijsten. Hierbij zal dan ook de kwestie van de inhoud en de status van de selectiecriteria betrokken worden.

Met het oog op het feit dat het recente NIOD-onderzoek naar de val van Srebrenica heeft uitgewezen dat er bij Defensie reeds archiefmateriaal rondom Unprofor en de Nederlandse deelname daaraan is vernietigd, adviseert de Raad u in aanvulling op de algemene selectiecriteria en conform artikel 5e van het Archief-besluit 1995 een bijzonder selectie criterium toe te voegen: neerslag die normaliter vernietigbaar is, maar nodig is om te voorzien in lacunes die zijn ontstaan door de vernietigingspraktijk bij Defensie, wordt uitgezonderd van vernietiging.

Om dit criterium te operationaliseren en de juiste toepassing ervan te waarborgen, zijn in de bewerkingsfase aanvullende procedurele afspraken nodig. De Raad beveelt in dit verband aan de Rijksarchiefsinspectie een toetsende rol te geven bij de bewerking en selectie van de archieven op dit beleidsterrein.

§ 5.3. *De waardering van de in artikel 2, eerste lid, onder d, van het Archiefbesluit 1995 bedoelde belangen.*

Ten aanzien van de feitelijke toepassing van de selectiedoelstelling en de daaraan gerelateerde selectiecriteria gaat de Raad er van uit, dat het administratieve belang, omvattende de aspecten ‘verantwoording en bedrijfsvoering’, in het driehoeksoverleg, waaraan ook door representanten van de zorgdrager is deelgenomen, genoegzaam is gewaardeerd. In gelijke zin neemt hij aan, dat ook met het belang van de recht- en bewijszoekenden voldoende rekening is gehouden.

Voor wat betreft de waardering van het historisch belang bij de in de concept-lijst genoemde handelingen, conformeert de Raad zich, behoudens hetgeen in paragraaf 5 volgt, aan de inbreng van de externe deskundige tijdens de totstandkoming van het ontwerp en de daarover in het driehoeksoverleg bereikte overeenstemming.

6. *Nadere beoordeling van de ontwerplijst*
In aansluiting op bovenstaande overwegingen en bevindingen heeft de Raad de verschillende onderdelen van de ontwerplijst bezien. Deze geeft hem aanleiding tot het plaatsen van de volgende opmerkingen.

Handeling 18: het voorbereiden van de deelname aan vergaderingen van internationale commissies, werkgroepen, advies- en overlegorganen op het gebied van militaire operationele aangelegenheden, waarvan het voorzitterschap en/of het secretariaat niet berust bij het ministerie van Defensie

Het kiezen voor vernietiging van lidmaatschapsarchieven en het aanwijzen van het orgaan dat het secretariaat van een commissie voert als bewaarniveau voor commissie Archieven, is een algemeen geaccepteerd gebruik waar de Raad geen bezwaar tegen heeft. In dit geval kan het echter zo zijn, dat het bewaarniveau dan in het buitenland ligt. Dan is het geenszins zeker dat het secretariaatsarchief ook werkelijk wordt bewaard. Daarom adviseert de Raad u om in geval van lidmaatschap van internationale organen te kiezen voor bewaring van lidmaatschapsarchieven.

Handeling 27: het voorbereiden en afsluiten van contracten en andere overeenkomsten inzake de levering van diensten ten behoeve van de uitvoering van militair operationeel optreden op hoofdlijnen

Handeling 28: het voorbereiden en afsluiten van contracten en andere overeenkomsten inzake de levering van diensten ten behoeve van de uitvoering van militair operationeel optreden
Dat het in de PIVOT-methode gaat om het mogelijk maken van de reconstructie van de hoofdlijnen van beleid, moge duidelijk zijn. Dat een selectielijst bedoeld is om die hoofdlijnen te expliciteren om zo de bewerkers van archieven in staat te

stellen die archiefbescheiden voor bewaring te selecteren die een bijdrage leveren aan de selectiedoelstelling, is evenmin aan twijfel onderhevig. De Raad adviseert u dan ook deze handeling te verduidelijken door toevoeging van een ondubbelzinnige en concrete beschrijving van de hoofdlijnen van beleid of een uitputtende lijst van specifieke producten.

Handeling 42: het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die betrokken zijn bij militaire operationele aangelegenheden

Subsidieverstrekking kan een niet onbelangrijk beleidsinstrument zijn. Daarom pleit de Raad voor een nadere afweging en zonodig een verdere uitsplitsing van deze handeling (bijvoorbeeld op basis van grondslag), zodat onderscheid gemaakt kan worden tussen vernietigbare en te bewaren subsidiebeschikkingen.

Pagina

8

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

Handeling 44: het verslagleggen over het bemiddelen in problemen tussen individuele militairen en de defensieorganisatie of derden

De Raad is van mening dat een vernietigingstermijn van 5 jaar erg kort is met oog op de belangen van de recht- en bewijszoekende burgers.³ De Raad adviseert u de termijn te verruimen tot 75 jaar, overeenkomstig de waardering van andersoortige personele bescheiden in bijvoorbeeld de selectielijst *Arbeidsvoorwaarden Rijkspersoneel*.

Handeling 99: het vaststellen van niet-beleidsvoorbereidende studies op militair-historisch gebied

De minister van Defensie heeft voor alle geledingen van de krijgsmacht een eigen groep historisch onderzoekers in dienst. De Sectie Militaire Geschiedenis van de Koninklijke Landmacht bijvoorbeeld, heeft als doelstelling het onderzoek naar en de verspreiding van kennis over de geschiedenis van de Nederlandse landstrijdkrachten. Als de onderzoeksresultaten van de krijgsmachthistorici alleen het bewaren waard worden geacht als ze als beleidsvoorbereidend beschouwd kunnen worden, heeft een Sectie Militaire Geschiedenis geen enkel bestaansrecht meer. Zolang een dergelijk organisatie-onderdeel binnen het defensie-apparaat echter nog kan bestaan en zolang de minister van Defensie waarde hecht aan militair historisch onderzoek zonder meer, is er voor de onderzoeksrapporten van de krijgsmachthistorici maar één waardering mogelijk: bewaren. De Raad adviseert u dan ook de waardering van handeling 99 te herzien.

Handeling 128: het voorbereiden van rapportage over

³ Hij verwijst hier naar een zaak op dit specifieke beleidsterrein: de kwestie rond de heer Spijkers, bedrijfsmaatschappelijk werker bij de Landmacht. Spijkers raakte in conflict met zijn werkgever omdat hij, naar hij zelf beweerde, gedwongen werd te liegen tegen de weduwe Ovaa over de ware toedracht van een ongeval met een instructiemijn, waarbij de heer Ovaa, een landmachtmilitair, om het leven was gekomen. Deze zaak heeft vanaf 1984 gespeeld en is pas ca. 1997 tot een einde gebracht.

uitgevoerde taken en werkzaamheden op het gebied van operationele militaire bedrijfsveiligheid

De Raad vindt de voorgedragen vernietigingstermijn voor deze handeling (V 5 jaar) erg kort. Vergelijkbare handelingen, zoals 113 en 117, hebben een termijn van 10 jaar. Het belang van een ruime vernietigingstermijn is in het geval van handeling 128 des te groter, omdat het hier gaat om bedrijfsveiligheid, waar al snel belangen van recht- en bewijszoekenden in het geding zijn.

Handeling 166: het zorgdragen voor het (mogelijk maken van) toezicht op de naleving van het in verdragen en overeenkomsten bepaalde terzake van vermindering van strijdkrachten

Handeling 167: het zorgdragen voor het (mogelijk maken van) toezicht op de naleving van het in verdragen en overeenkomsten bepaalde terzake van beperking van chemische, biologische, nucleaire en conventionele bewapening en wapenhandel

De Raad ziet een gebrek aan consistentie in de waardering van deze handelingen ten opzichte van de handelingen 168, 169 en 170, die gaan om het uitvoeren van inspectieactiviteiten. Die uitvoerende handelingen worden voorgedragen voor bewaring, terwijl de kaders en voorschriften waarbinnen dat werk wordt verricht (166 en 167) voor vernietiging in aanmerking komen. De Raad adviseert u ook de handelingen 166 en 167 van een B te voorzien.

Handeling 178: het ten behoeve van de defensie-organisatie rapporteren over het verlenen van militaire bijstand

Militaire bijstand heeft per definitie betrekking op bijzondere omstandigheden, waarin civiele autoriteiten onvoldoende middelen hebben om adequaat op te treden. De Raad adviseert u dan ook om deze handeling te waarderen met een B op grond van criterium 6.

Handeling 186: het adviseren van de minister van Defensie, de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie inzake het nemen van maatregelen gericht op een verantwoorde omgang met geïmproviseerde explosieven en bommeldingen

Ook als het gaat om bommeldingen en aanverwante zaken is er bijna per definitie sprake van bijzondere omstandigheden. De Raad adviseert u daarom deze handeling te waarderen met een B op grond van criterium 6.

Handeling 218: het zorgdragen voor uitvoering van algemene hydrografische opnemingen en oceanografisch onderzoek in de Nederlandse zeegebieden en de zeegebieden rond de overzeese Rijksdelen alsmede het bijhouden van veranderingen op hydrografisch gebied in de desbetreffende zeegebieden

Handeling 219: het samenstellen, produceren en publiceren

van hydrografische en oceanografische boekwerken, zeekaarten en Berichten aan Zeevarenden en andere specifieke hydrografische en oceanografische informatie en het verstrekken daarvan aan de zeemacht, overheidsinstellingen en particulieren

De Raad wijst u op de grote overeenkomsten tussen de strekking en de neerslag van deze handelingen en die van handeling 28 uit de selectielijst van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut⁴. De waarde van bestanden als deze is groot, niet alleen voor de instelling die de gegevens voor eigen gebruik verzamelt, maar ook voor een bredere wetenschappelijke doelgroep.

De handeling van het KNMI werd uiteindelijk gewaardeerd voor bewaring, waarbij gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid die artikel 13, lid 3 en 4, van de Archiefwet 1995 biedt tot opschorting van de overdracht vanwege het langdurig administratief belang van de gegevens in kwestie.

De Raad adviseert u in het onderhavige geval overeenkomstig te handelen.

Pagina

10

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

⁴ Handeling 28 uit deze lijst luidt: het opzetten en onderhouden van gegevensbestanden voor meteorologische, oceanografische en andere geofysische waarnemingsgegevens.

Handeling 228: het, op verzoek van derden, zorgdragen voor verlening van incidentele steun

De neerslag van het verzoek van de vakminister tot incidentele steunverlening (handeling 227) wordt voorgedragen voor bewaring. Handeling 228, op te vatten als de feitelijke beschikking op dat verzoek en de uitvoering van die beschikking, wordt voor vernietiging voorgedragen. De Raad adviseert u beide waarderingen met elkaar in overeenstemming te brengen. Het bewaren van de neerslag van het verzoek is zinloos als de neerslag van de beschikking wordt vernietigd. Gezien het feit dat het bij deze handelingen veelal gaat om bijzondere gebeurtenissen, variërend van steunverlening aan de organisatie van de Elfstedentocht tot hulp bij watersnood, aardbevingen of overstromingen binnen- of buitenslands, acht de Raad voor beide handelingen een B op zijn plaats.

Pagina

11

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

Handeling 236: het registreren van operationele aangelegenheden door operationele en logistieke eenheden

De Raad heeft bezwaar tegen de voorgestelde vernietiging van de neerslag na 10 jaar. In het geval van operaties waarover langdurige controverses bestaan, zoals de kwestie Srebrenica, is een dergelijke termijn al snel te kort en is het zelfs de vraag of een V wel op zijn plaats is. Bovendien vraagt de Raad zich af waarom scheepsjournalen wél worden uitgezonderd van de voorgenomen vernietiging na 10 jaar. In het verslag van het driehoeksoverleg wordt deze keuze niet beargumenteerd. De Raad adviseert u de waardering van handeling 236 te heroverwegen.

Handelingen 237, 238 en 239 met betrekking tot voorlichtingsactiviteiten

In de selectielijsten voor overheidsarchief is het inmiddels goed gebruik om de neerslag van voorlichtingsactiviteiten op vrij korte termijn voor vernietiging in aanmerking te laten komen. Alleen een exemplaar van het eindproduct (brochure, persbericht, nieuwsbrief e.d.) wordt voor blijvende bewaring geselecteerd.

In de voorliggende ontwerplijst wordt van deze lijn afgeweken: alle neerslag van de handelingen 237 en 238 wordt voor bewaring voorgedragen, terwijl de neerslag van handeling 239 vernietigbaar wordt geacht. De Raad verwijst naar de in eerder gevoerd driehoeksoverleg⁵ gekozen lijn dat gelijksoortige handelingen uniform moeten worden gewaardeerd en bepleit voor deze handelingen bewaring van het eindproduct en vernietiging van de rest van de neerslag.

Handeling 262: het voorbereiden, vaststellen en rapporteren over het organiseren van thuisfrontinformatiedagen en thuisfrontactiviteiten

⁵ Zie bijvoorbeeld het verslag van het driehoeksoverleg over de ontwerp-lijst Hoger Beroepsonderwijs, adviesaanvraag 17 september 1999.

Raad voor Cultuur

De Raad is van opvatting dat het hier feitelijk gaat om voorlichtingsactiviteiten en bepleit daarom aansluiting bij de

Pagina

12

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

waardering van de voorlichtingshandelingen: eindproducten zoals draaiboeken, uitnodigingen en programma's bewaren en het overige na verloop van een vrij korte termijn vernietigen.

Handeling 266: het debriefen van eenheden tijdens en na de uitvoering van internationale vredesoperaties in vredeshandhavende operaties

Unprofor, de VN-operatie waarbinnen het Nederlandse Dutchbat de enclave Srebrenica als 'safe area' probeerde te handhaven, gold formeel als een vredeshandhavende operatie. Alleen dit voorbeeld al maakt afdoende duidelijk dat het antwoord op de vraag of de neerslag van debriefingsactiviteiten bewaard of vernietigd moet worden, niet afhankelijk zou mogen zijn van het formele karakter van de operatie, maar minstens gestoeld dient te zijn op feiten over die operatie. Wanneer een historisch-maatschappelijke analyse deel gaat uitmaken van een selectielijst, zal in die wens kunnen worden voorzien en kan een afweging per operatie worden gemaakt. Zolang dat niet het geval is, adviseert de Raad met klem de neerslag van het debriefen van zowel vredeshandhavende als vredesafdwingende operaties te bewaren. Een vernietigingstermijn van 10 jaar is overigens naar het oordeel van de Raad in alle denkbare gevallen te kort. Psychische problemen als post-traumatische stress doen zich in veel gevallen pas na verloop van een veel langere periode voor.

Pagina

13

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

7. *Advies*

De Raad adviseert u:

- de lijst vast te stellen voor de periode 1945-1993 met inachtneming van de opmerkingen die zijn gemaakt in dit advies;
- alles te doen wat in uw bereik ligt om de minister van Defensie te bewegen tot het afkondigen van een moratorium voor archiefvernietiging op zijn departement, de krijgsmachtonderdelen en de direct daaraan gerelateerde buitendiensten;
- de Rijksarchiefsinspectie opdracht te geven tot een onderzoek naar het beheer en het beleid met betrekking tot de archieven van Defensie en dan met name die archieven die betrekking hebben op militaire operaties;
- om bij de bewerking en selectie van overheidsarchieven met betrekking tot Srebrenica zodanige maatregelen te treffen dat gewaarborgd kan worden dat archiefbescheiden die normaliter (conform de voorliggende ontwerprijst) vernietigbaar zijn, toch worden bewaard indien dat noodzakelijk is om te voorzien in de eventuele lacunes die in de archieven van Defensie zijn ontstaan. Concreet beveelt de Raad u aan om de Rijksarchiefsinspectie een toetsende rol te geven bij de bewerking en selectie van de archieven op dit beleidsterrein.

Raad voor Cultuur

Dit advies is voorbereid door de Bijzondere Commissie Archieven van de Raad. Voorzitter van deze commissie is mw. drs. A.H. Netiv, lid van de Raad. Secretaris is mw. drs. M.C. Windhorst.

Pagina

14

Ons kenmerk

arc-2002.3937/2

Hoogachtend,

mr. W. Sorgdrager
Voorzitter

dr. J.A. Brandenburg
Algemeen secretaris